

УДК 316.74:2(075.8)

doi: 10.15421/171757

Чинники і особливості релігійної модернізації в Тайвані: соціально-історична ретроспектива (частина 2)

Ю.Ю. Медведєва

Національний авіаційний університет, Київ, Україна

Статтю присвячено проблемі дослідження релігійної модернізації в Тайвані. Авторкою зроблено висновок про те, що модернізація в традиціоналістському суспільстві, як впливає з аналізу ключових релігійних спільнот Тайваню, може в обмеженій мірі здійснюватися засобами традиційних релігій - конфуціанства, буддизму та даосизму. Вона є можливою лише на основі синкретичних релігійних культів, які дозволяють поставити раціоналістичні цінності на перше місце поруч із цінностями збагачення та самопросування. Для соціальної моралі тайського соціуму це означає кризовий стан і виникнення багаточисленних конфліктів на ґрунті несумісності цілераціональності із засадами легітимації традиційної соціальної дії за Вебером. Тому є підстави попередньо стверджувати високоїмовірно слабку сумісність традиційних тайських релігій із вектором модернізації. Разом з цим, незначний відсоток тайського населення (до 5%) складає паства християнства та ісламу, через які стає можливою трансляція видозмінених проектів модерну. Однак дане твердження потребує додаткового доведення, оскільки щодо посилення авторитету науки, світського світогляду, капіталістичного типу накопичення серед вчених-фахівців у галузі соціології релігії, існують доволі неоднозначні концепції. Проте спільним знаменником дискурсу в оцінці модернізаційних перспектив тайського суспільства є, все ж таки, оптимістична точка зору, яка припускає істотні зрушення в соціальній структурі та культурі Тайваню за рахунок прихованої секуляризації, яка здійснюється через християнське місіонерство.

Ключові слова: модернізація; контрмодернізація; конфуціанство; секуляризація; релігійні спільноти.

Factors and features of religious modernization in Taiwan: socio-historical retrospective (part 2)

Y.Y. Medvedieva

National aviation university, Kyiv, Ukraine

The article is devoted to the study of religious modernization in Taiwan. It has been concluded by the author that the modernization in traditional societies, according to the analysis of key religious communities of Taiwan, can be implemented to a limited extent by means of traditional religions - Confucianism, Buddhism and Taoism. It is possible only on the basis of syncretic religious cults, which allow placing rationalist values at the first place next to the enrichment of values and self-promotion. For the social morality of Thai society this means crisis situation and the emergence of numerous conflicts on the grounds of incompatibility with the principles of legitimation of traditional social action by Weber. Therefore, there is reason to predict highly probable poor compatibility of modernization vector with traditional Thai religions. However, a small percentage of the Thai population (5%) has the congregation of Christianity and Islam, through which it becomes possible to promote the modified project of modernity. However, this idea requires further proof, as there are some quite ambiguous concepts of strengthening the authority of science, secular world, the capitalist-type accumulation among scientists and experts in the field of sociology of religion. However, the common denominator in the assessment of the discourse of modernization prospects of Thai society has optimistic point of view, allowing significant changes in the social structure and culture of Taiwan by the latent secularization, which is implemented through Christian missionary work.

Keywords: modernization; counter-modernization; Confucianism; secularization; religious communities.

Факторы и особенности религиозной модернизации в Тайване: социально-историческая ретроспектива (часть 2)

Ю.Ю. Медведєва

Національний авіаційний університет, Київ, Україна

Статья посвящена проблеме исследования религиозной модернизации в Тайване. Автором сделан вывод о том, что модернизация в традиционалистском обществе, как следует из анализа ключевых религиозных сообществ Тай-

Цитування даної статті: Медведєва Ю.Ю. Чинники і особливості релігійної модернізації в Тайвані: соціально-історична ретроспектива (частина 2) / Ю.Ю. Медведєва // Науково-теоретичний альманах «Грані». – 2017. – Т. 20. – № 4(144). – С. 30-34.

Citation of this article: Medvedieva, Y.Y., 2017. Chynnyky i osoblyvosti relihiynoyi modernizatsiyi v Tayvani: sotsial'no-istorychna retrospektyva (chastyna 2) [Factors and features of religious modernization in Taiwan: socio-historical retrospective (part 2)]. Scientific and theoretical almanac «Grani» 20; 4(144), 30-34. doi:10.15421/171757 (in Ukrainian).

Peer-reviewed; approved and placed: 09.03.2017

вана, может в ограниченной степени осуществляться средствами традиционных религий - конфуцианства, буддизма и даосизма. Она возможна лишь на основе синкретических религиозных культов, которые позволяют поставить рационалистические ценности на первое место рядом с ценностями обогащения и самопродвижения. Для социальной морали тайского социума это означает кризисное состояние и возникновение многочисленных конфликтов на почве несовместимости целерациональности с принципами легитимации традиционного социального действия, по Веберу. Поэтому есть основания предварительно утверждать высоковероятную слабую совместимость традиционных тайских религий с вектором модернизации. Вместе с тем, незначительный процент тайского населения (до 5%) составляет паства христианства и ислама, через которые становится возможной трансляция видоизмененных проектов модерна. Однако данное утверждение требует дополнительного доказывания, поскольку по усилению авторитета науки, светского мировоззрения, капиталистического типа накопления среди ученых-специалистов в области социологии религии, существуют довольно неоднозначные концепции. Однако общим знаменателем дискурса в оценке модернизационных перспектив тайского общества является, все же, оптимистичная точка зрения, допускающая существенные сдвиги в социальной структуре и культуре Тайваня за счет скрытой секуляризации, которая осуществляется через христианское миссионерство.

Ключевые слова: модернизация; контрмодернизация; конфуцианство; секуляризация; религиозные сообщества.

Постановка проблеми. Вестернізація є основною перешкодою на шляху відновлення ортодоксальної традиції і, в кінцевому підсумку, призведе до загибелі китайської нації. Ця песимістична і критична картина справжнього становить основу для остаточних одкровенень божества, які показують шлях до звільнення, що веде до світлого майбутнього: якщо мій небесний Тао може поширитися по всьому світу, натовпи більше не будуть знати Страждання, викликані зброєю, і не буде зловмисників або злочинців.

Найважливішим моментом тут є заклик поширити Дао по всьому світу, що приведе до появи райського нового суспільства. Оскільки китайське слово «мир», вочевидь, поширюється не тільки на китайську націю, але і є відкритим для всього людства, не можна висловити однозначного припущення щодо того, від якої релігійної групи виходять контрмодернізаційні тексти. Є деякі свідчення того, що це було виявлено під час сесії I-kuan Tao fu-luan, але це також може бути продуктом будь-якого іншого культу fu-luan [4, с.119-145].

Аналіз досліджень і публікацій. У тлумаченні теперішнього часу є певні спільні переконання, які поділяють більшість популярних релігійних рухів і є відображеними в ключових публікаціях. Йдеться про дослідження К. Зайделя, Дж. Чеснея, Р. Белла, В. Сузхілла, М. Топлі, В. Холмса, К. Янга [2-10].

Ці контрмодернізаційні переконання, у викладенні зазначених авторів, складаються з наступних чотирьох основних елементів:

1. Нинішня політична, соціальна і культурна ситуація розглядається як час розпаду і декадансу. Це стає очевидним, насамперед, через загальне зниження соціальної моралі.

2. Теперішній час розпаду інтерпретується на тлі релігійної теорії історії. Це стосується, зокрема, культу Тао і пов'язаних з ним груп. Відповідно до цієї теорії ми зараз перебуваємо в останній фазі космічного періоду, в кінці якої відбуватиметься всесвітня катастрофа.

3. Тільки деякі обрані, тобто ті, хто слідує істинному Дао, переживуть цей катаклізм. Після цього вони будуть жити в ідеальному світі Великої Гармонії (ta t'ung).

4. Причиною нинішнього декадансу є занепад

істинного Тао, яке є результатом впливу західної цивілізації. Західна цивілізація вважастся матеріалістичною і аморальною. Навпаки, китайська традиція розглядається як джерело релігійних і моральних цінностей, які стануть першоосновою духовного оновлення людства.

М. Топлі, коментуючи тренди трансформації китайської релігії, зауважує, що божественні одкровення не тільки стигматизують даний час як період розпаду. Божественні одкровення також показують шлях до звільнення. Цей шлях, по суті, є тим самим, який був відзначений мудрецами китайської давнини. Це означає, що він складається з дотримання традиційних конфуціанських моральних цінностей. Хоча відхилення від істинного Тао пояснює причину розпаду, дотримання істинного шляху містить ключі до порятунку [8, с.9-43].

Очевидним є те, що ці погляди відображають напруженість між традиційною та сучасною китайською культурою. Вони певною мірою представляють релігійну інтерпретацію модернізації на Тайвані. Але якщо ми розглянемо вищезазначені елементи, ми виявимо, що фактично жоден з них не є дійсно новим. Всі вони є зразками, добре відомими з китайської інтелектуальної історії.

У В. Холмса та В. Сузхілла представлено декілька прикладів [9, с.12-165; 7, с.63-65]. Девальвація реального часу як періоду морального занепаду може бути простежено до Конфуція. У ранніх конфуціанських писаннях ми також можемо знайти тему повернення Золотого століття Яо і Шуна. Поняття Великої Гармонії, Та Тун, також виникло в давнині, воно є розробленим в Лі Чи. Ймовірно, трохи пізніше, за часів династії Хань, була сформульована ідея про те, що появі нового ідеального світу передуватиме період руйнування, як це можна побачити в Тайпін-цзин.

К. Янг вказує, що нарешті буддизм додав до цих елементів теорію згасаючої дхарми і очікування майбутнього Будди Майтреїї. Майтрея, як і раніше, має першорядне значення в есхатологічному вченні І-кун Тао. Відмова від іноземного впливу також є звичною темою. Як відомо з наукових джерел, буддизм давно стає об'єктом антиіноземної пропаганди [10, с.294-340].

Нарешті слід зауважити, що І-кун-тао, як і біль-

шість інших популярних культів, поєднують в собі елементи буддизму, конфуціанства і даосизму, пропагують ідею санчао і «три вчення утворюють єдність». Цей синкретизм є похідним від історичного періоду династії Сун. Ці зауваження є достатніми, щоб показати, що реакції цих популярних релігійних рухів на соціальні зміни, які є результатом модернізації, аж ніяк не є новими.

Як зауважує у цьому зв'язку Ю. Романенко, символізм напруженості, спричиненої культурними контактами і модернізацією, в значній мірі спирається на традиційне сховище символів [1, с.212-213].

На них спираються не тільки традиційні символи, а й їх зміст: цінності, за допомогою яких визначається сучасне китайське суспільство, впливають головним чином з традиційних моральних навчань. Тому було б неправильно стверджувати, що релігійні відповіді на модернізацію, як ми їх аналізували досі, можна охарактеризувати як традиціоналізм і консерватизм. Проте, було б невірною розглядати такі рухи, як І-куан-тао як звичайні забобони минулого історичного періоду.

Бо, як ми побачимо, крім традиційних елементів, в них наявні й істотні нововведення. Ці нововведення також відображають мінливі умови теперішнього часу. Важливим елементом в інтерпретації теперішнього часу, як ми бачили вище, є відмова від західних впливів. Дійсно, вплив західної цивілізації, чи то у військовому, чи то в економічному або інтелектуальному плані, можна розглядати як рушійну силу змін і модернізації за останні 150 років. Релігійна інтерпретація сучасної ситуації не може не стояти перед цією західною цивілізацією і відводити їй належне місце в релігійній інтерпретації реальності.

Метою дослідження є описова характеристика чинників та особливостей релігійної модернізації в Тайвані. Завданнями статті є: а) визначення чинників релігійної модернізації у зв'язку із іншими соціальними процесами; б) визначення типів релігійних спільнот Тайваню та їх ставлення до модернізації.

Виклад основного матеріалу. Відмова від Заходу, навіть відкрита ворожість щодо модернізації, була найпоширенішою реакцією з минулого століття. Не тільки консервативні політики відчували сильну відразу до західної цивілізації, нижчі верстви суспільства також поділяли цю відразу. Друга половина минулого століття є сповненою більш-менш серйозних інцидентів, викликаних прихованою агресією китайського населення по відношенню до іноземної культури і її представників. Іноді боксерське повстання 1900 року вважається кульмінацією цієї серії намірів. Народна опозиція не тільки західним державам, але й іноземному правлінню династії маньчжурів часто організовується в таємні товариства з більш-менш релігійним забарвленням.

Релігійний характер багатьох із цих груп не слід переоцінювати, оскільки в традиційних китайських релігійних елементах поширені в більшості соціальних інститутів, незалежно від їх основних цілей. З іншого боку, були групи, що належать до популярної релігійної традиції, яка зрідка розвивалася сильними політичними, націоналістичними поривами. Що

стосується антизахідного підходу, то було додано ще один релігійний компонент, оскільки західна цивілізація була представлена, не в останню чергу, християнськими місіонерами. Тому боротьба з західними впливами також означала боротьбу з християнством. Дійсно, китайські християни рідко вважалися іноземними агентами, і факт їх християнства багатьма сприймався як очевидна ознака відмови від традиційної китайської культури.

На перший погляд здається, що критика західних впливів, яка є поширеною серед сучасних культів Фіту-Луан і груп І-куан Тао, є лише продовженням антизахідних настроїв популярних релігійних груп у минулому столітті. Це було б просто ще одним симптомом вищезгаданого культурного традиціоналізму. Але це тільки частина картини. Бо якщо ми подивимося ближче, то виявимо, що протидія західній культурі аж ніяк не є абсолютною. Як можна помітити в цитованому вище тексті, реальний контраст не між китайською і західною культурними традиціями, а між духовним і матеріалістичним підходом до життя.

Зрозуміло, духовна культура представлена насамперед релігійними і моральними традиціями Китаю, тоді як матеріалізм розглядається як продукт західної цивілізації. Але в той же час визнається, що на Заході також існують духовні традиції, а саме дві релігії: християнство та іслам. З цієї точки зору західна цивілізація не піддається сумніву, тільки її матеріалізм відкидається.

Загроза сучасного світу інтерпретується в контексті того факту, що Захід підкорився матеріалістичному мисленню, і цей матеріалізм все більше і більше поширюється в Китаї. Оскільки китайські релігійні традиції і західні релігії є однаково налаштованими супроти цього матеріалізму, всі вони ведуть боротьбу за одну і ту ж справу, вони є союзниками, а не супротивниками. Визнання християнства та ісламу як справжніх релігій, які були б рівними китайським релігійним традиціям, можна спостерігати на різних інтелектуальних рівнях.

Ілюстративним прикладом теологічної єдності п'яти релігійних складників є вчення І-куан-тао, яке виражає радше домодерне і контрмодерне, аніж модерне релігійне бачення. Це вчення в змістовному відношенні може бути представленим у вигляді п'яти пунктів філософії панчайнізму (панкитаїзму):

А) Культура всього людства має своє походження в Дао. До династії Чжоу існувала тільки одна школа Дао. За часів Воюючих царств спочатку відбувся поділ між конфуціанством і даосизмом, пізніше виникли буддизм, християнство та іслам, які зросли в Індії і на Заході, і таким чином він прийшов до п'яти релігій, які співіснують пліч-о-пліч.

Можна порівняти Дао з першоджерелом, п'ять вчень є схожими на п'ять потоків, що випливають із цього першоджерела. Кожен з них проходить через різні землі і на своєму шляху виховує серця і збагачує життя людей [в своїх країнах] Хоча п'ять вчень є розділеними, в їх висловлюваннях немає відмінностей, оскільки насправді всі вони належать до одного і того ж принципу.

Б) Доктрини п'яти вчень проливають світло одне

на одного. Незалежно від їх розбіжностей щодо раси, кольору шкіри і статі, всі люди народжуються Небом і мають ту ж природу, що походить від Небес. Таким чином, людський журнал розуму, за великим рахунком, є скрізь однаковим. Оскільки під небесами немає різних Тао, розмірковування мудреців теж не різняться істотним чином. З ідентичності розуму можна дізнатися про особистість Дао. Навіть незважаючи на те, що фон різних культур є неоднаковим, результати, які вони досягають, мають більше схожості, аніж відмінності.

В) Доктрини п'яти вчень доповнюють одне одного. Необхідно знати правду всіх людей в світі. Бо мудреці п'яти вчень прийшли в світ з різних регіонів. Через відмінності в історії, культурі, звичаях, національному характері і мові мудреці мали зіставляти свій метод навчання з часом, місцями і чоловіками в кожному регіоні. В результаті цього навряд чи можна уникнути того, що доктрини п'яти вчень будуть відрізнятися одне від одного Тому кожне вчення має свої опорні точки, і у кожного є свої недоліки. Якщо хтось хоче побачити істину, яку всі люди в світі мають [разом], немає іншого шляху, як об'єднати п'ять вчень.

Відродження інституційних релігій на Тайвані видається більш зрозумілим, якщо ми будемо пам'ятати про необхідність культурної самобутності і ролі релігій в якості сховища традиційних символів. Тільки традиціоналізм не можна розглядати як відповідь на проблеми, спричинені модернізацією. Модернізація означає зміну, і ситуація фактично змінилася. Це приводить до напруженості між піднесенням традиційних цінностей і поведінкою з одного боку і реальною ситуацією - з іншого.

Прагнення послаблення цієї напруженості є можливим шляхом простої відмови від традиційних релігійних символів, оскільки на народному рівні вони є найбільш важливим засобом вираження культурної ідентичності. Якщо немає альтернативної системи символів, згадана напруженість повинна призводити до відмови від реальної соціальної ситуації, оскільки вона є несумісною з традиційними цінностями і поведінкою. Це те, що відбувається в більшості месіанських рухів. Як ми бачили, девальвація нинішнього часу також відбувається в традиціоналізмі культів І-куан-тао і фу-луан на Тайвані. Безумовно, відмова від реальної ситуації - це форма релігійної відповіді на модернізацію. Але це відповідь, яка не приводить до зменшення напруженості між традиційно-орієнтованою системою легітимації і досвідом зміненої соціальної реальності.

Навпаки, оскільки поточна модернізація передбачає подальші зміни, приєднання до традиційної системи легітимації призводить до посилення напруженості. Якщо напруженість має бути зменшеною або, принаймні, залишатися на припустимому рівні, то або процес модернізації повинен бути зупинений, або навіть скасований, або система легітимації повинна бути зміненою таким чином, щоб вона була більш сумісною з соціальною реальністю.

Отже, така адаптація системи легітимації може спостерігатися у вченнях І-куан-тао. Одним з типо-

вих нововведень у навчаннях багатьох популярних релігійних громад, одним з яких є І-кун Тао, є те, що було описано вище як універсалізм. Мало того, що західні релігії, особливо християнство, більше не ведуть боротьби проти них, але вони визнані рівними китайської традиції. Іноземних релігій слід навіть навчатися, оскільки вони можуть містити істину, яка не була розкрита в Китаї.

З іншого боку, китайська духовна спадщина є істинною не тільки для китайської нації, а й для всього людства. Існує тільки одна істина, одне Тао, в світло якого є зануреними всі релігії. У певному сенсі ця універсальна схема не є новою в китайській інтелектуальній історії. В історичні часи теж існувала тільки одна істина, яка була теоретично вірною для всього світу. Але ця істина належала китайській традиції в тій мірі, в якій інші народи не сприймали китайців, оскільки вони були варварами.

Піднебесна була центром світу, які не мають собі рівних в інших цивілізаціях. У той час як, як ми бачили, претензії на унікальність повністю не є скасованими, новий універсалізм все ще є вирішальним нововведенням. Претензії щодо китайських переваг не можна було примирити з подіями історії з минулого століття. На першому етапі інші народи відмовлялися сприймати національну свідомість як рівні, результатом чого стало жорстке неприйняття і ворожість до всього чужого. Але реальність не може довго обговорюватися. У другій фазі маятник мав тенденцію гойднутися в іншу площину. Китай сприймався як відсталий і неосвічений, і китайська інтелектуальна традиція, особливо конфуціанство і релігійне мислення, була відповідальною за цю відсталість. Навпаки, Захід було ідеалізовано як модель, яку варто було наслідувати.

На популярному рівні заміна традиційної системи символів західною наукою і філософією, себто «інтелектуальна модернізація», яка могла бути можливою для інтелектуалів, ніколи не була реальною альтернативою для китайського суспільства в цілому. Безумовно, успіх християнських місій за останні сто років, ймовірно, був би неможливим, якби не було нагальної потреби в нових інтерпретаціях світу, які обцяли бути більш сумісними зі змінною реальністю, аніж старі системи релігійних символів.

Висновки. Схвалення західної науки і філософії і західної релігії можна інтерпретувати як засіб пошуку систем легітимації, сумісних з новими умовами, що створюються модернізацією. У них є перевага примирення свідомості з реальністю сучасного суспільства, принаймні, вони роблять це краще, аніж традиційні системи легітимації. Але у них є один істотний недолік: вони нездатні символізувати китайську культурну ідентичність. На цьому етапі культура повертається до традиційних релігій. Оскільки вони є традиційними, вони висловлюють спадкоємність і ідентичність. Але, з іншого боку, оскільки вони є традиційними, вони містять багато елементів, які є слабо-сумісними зі змінною реальністю. Однак тільки мертві традиції є незмінними. Є багато ознак того, що релігії на Тайвані сьогодні змінюються. Це, вочевидь, відноситься до буддизму. У разі даосизму

це набагато важче продемонструвати, оскільки в дослідженнях акцент робився на відродження традиції даосів, а не на зміни в цій традиції. Що стосується популярних релігій, то тенденція до універсалізму є лише одним з елементів. Є й інші, з якими тут неможливо впоратися, і багато хто з них очікують по-

дальших досліджень. У будь-якому випадку ми повинні віддавати собі звіт, що традиційні релігії на сучасному Тайвані можуть бути не просто пережитками минулого століття, приреченими на вимирання, а живими традиціями, які можуть навіть набувати значення в майбутньому.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Этническая идентичность: социосистемологическое измерение геополитики/ ред.-коорд. Романенко Ю.В. [Я.В.Зоська, Ю.Ю. Медведєва, Ю.В. Романенко, И.А. Святненко, Н.В. Туленков, Е.А. Хомерики]. [Текст].- Монография.- К.: Меркьюри-Подолье, 2016.- 369 с.
2. Taoism //The New Encyclopaedia Britannica (by A. K. Seidel), Macropaedia, pp.10-42.
3. The current situation of new religions in Taiwan// Theology and the Church, 10:2 - 3 (Tainan, 1971). - pp. 1 -28.
4. Popular Movements and Secret Societies in China 1840 - 1950// J. Chesneaux ed. - Stanford, 1972, - pp.119-145.
5. Luckmann, Th. The Invisible Religion/ Th. Luckmann.// New York, Harper, 1967.-p.211.
6. Bellah, R. Religious Evolution/ R. Bellah.// American Sociological Review, 29 (1964), pp. 358 - 374.
7. Soothill, W.-E., Hodous, L. / W.-E. Soothill, L. Hodous// A Dictionary of Chinese Buddhist//Terms, Reprint Taipei 1970, pp. 63-85.
8. Topley, M. Chinese Religion and Rural Cohesion in the Nineteenth Century», мЖКБРАС 8 (1968), - pp. 9 - 43.
9. Holmes, Welch. The Buddhist Revival in China./ Welch Holmes.//Cambridge, Mass. 1968.-355 p.- pp.12-165.
10. Yang, C.-K. Religion in Chinese Society./ C.-K. Yang.-Berkeley and Los Angeles, 1967. - pp. 294 -340.

REFERENCES:

1. Romanenko, Yu.V.,Zoska, Ya.V., Medviedieva, Yu.Yu., Svyatnenko, I.A.,Tulenkov, N.V., Homeriki, E. A., 2016. Etnicheskaya identichnost: sotsiosistemologicheskoe izmerenie geopolitiki [Ethnic identity: the socio-systemological dimension of geopolitics]. 369. Merkyuri-Podole, Kyiv (in Russian).
2. Taoism //The New Encyclopaedia Britannica (by A. K. Seidel), Macropaedia, 10-42.
3. The current situation of new religions in Taiwan// Theology and the Church, 10:2 – 3. 1971. 1 -28.
4. Popular Movements and Secret Societies in China 1840 - 1950// J. Chesneaux ed. - Stanford, 1972. 119-145. Tainan
5. Luckmann, Th. The Invisible Religion/ Th. Luckmann.// New York, Harper, 1967. 211.
6. Bellah, R. Religious Evolution/ R. Bellah.// American Sociological Review, 29 (1964). 358 - 374.
7. Soothill, W.-E., Hodous, L. / W.-E. Soothill, L. Hodous// A Dictionary of Chinese Buddhist//Terms, Reprint Taipei 1970. 63-85.
8. Topley, M. Chinese Religion and Rural Cohesion in the Nineteenth Century», мЖКБРАС 8 (1968). 9 - 43.
9. Holmes, Welch. The Buddhist Revival in China./ Welch Holmes. 1968. 355.12-165. Cambridge, Mass.
10. Yang, C.-K. Religion in Chinese Society./ C.-K. Yang.-Berkeley and Los Angeles, 1967. - pp. 294 -340.

*Медведєва Юлія Юрїївна - докторант
Національний авіаційний університет
Адреса: 03680, Київ, пр. Космонавта Комарова, 1
e-mail: dr.yulia.medvedeva@icloud.com*

*Medviedieva Yuliia Y. – doctoral candidate
National aviation university
Address: 1, Komarova av., Kiev, 03680, Ukraine
e-mail: dr.yulia.medvedeva@icloud.com*